

Hasonló alkalom „kínálkozik” egy-egy sporteseményen, amely egy ponton erőszakos összecsapás színhelye lesz. Az adott évben ilyen hokimeccsek voltak Svájcban (Rapperswil), az Egyesült Államokban (Los Angeles), Kanadában (Montréal).

A különféle csúcskonferenciák, tanácskozások újabban ürügyet szolgáltatnak a globalizmus elleni utcai tiltakozásnak, harcnak. Ez történt Strasbourgban, a NATO összejövele alkalmával, a G20-ak találkozójakor Londonban vagy Genfben is, a Kereskedelmi Világszervezet gyűlésekor.

A mai helyzetet úgy lehet leírni, hogy a politikusok egyre inkább bezárkóznak intézményeikbe, és egy spirál mentén szép lassan elvesztik azt a képességüket, ami valamikor egy adott társadalom érdekeinek reprezentánsává tette őket. A nép, és egyes népcsoportok egyedül kerülnek szembe a hatalommal, a finansziális meggondolásokkal, s ilyen helyzetben – szinte bármilyen krízis kapcsán – alakulnak ki a felkelések.

Az ismertetett tanulmány a 2010 szeptemberében rendezett ENSZ-csúcs előtt íródott, abban a reményben, hogy Helen Clark és Rebecca Grynspan új lendületet adnak majd a világszervezet működésének, így kommunikációjának is. Kívánatos lenne ugyanis, hogy az ENSZ Fejlesztési Programja javítsa a kommunikációt, amivel kifejezhetné koherens voltát, és kinyilváníthatná hozzáadott értékeit. Erre a gazdasági és pénzügyi válság – sajnálatos módon – különösen jó alkalmat kínál, nevezetesen, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete a Washington által kínált konszenzus mellé odategye a maga kiegészítő véleményét.

Kakasy Judit

„Nem angyal, nem démon, csak ember”: az antiesszencializmus és ideológiai momentumai az orosz cionista értelmiség körében

Tsurumi, Taro: „Neither angels, nor demons, but humans”: anti-essentialism and its ideological moments among the Russian Zionist intelligentsia = Nationalities Papers, 38. Vol. 2010. 4. No. 531–550. p.

Bevezetés

Tudásszociológiai szempontból, ha egy nép vagy népcsoport elnyomás vagy asszimilációs törekvések súlya alatt él, akkor a legvalószínűbben olyan univerzális, esszencialista terminusokkal próbálja definiálni magát, mint a faj, a kultúra vagy az értékek. Az esszencialista nacionalizmust ide-

ális esetben két részre bonthatjuk: kulturális esszencializmusra és faji esszencializmusra. A francia univerzalizmusra adott válasz, a tizenkilencedik századi német romantika az első típus kiváló példája. A tizenkilencedik századi francia zsidóság esetében pedig a faji esszencializmusra találunk példát, mely elképzelés az asszimiláció nyomása alatt született meg.

Azok az orosz zsidó cionisták viszont, akik az Orosz Zsidó Cionisták Szervezetének – mely a Cionista Világszervezet egyik ága volt – tagjai voltak, és leginkább oroszul beszéltek a jiddish vagy a héber helyett, kifejezetten anti-esszencialista felfogásban publikálták mondanivalójukat. Írásaik az *Evrejszkaja Zsizny*, és a *Razsvet* hasábjain jelentek meg. Olyan híres héber kulturistákra kell itt elsősorban gondolnunk, mint Misa Y. Berdicsevszky és Jozef H. Brenner, akik még a nietzscheianizmussal kapcsolatban is szimpátiájukat fejezték ki.

Az orosz cionizmus és a *Razsvet*

Az 1881–82-es ukrajnai pogrom után indult útjára a Hibát Cion mozgalom, melynek fő célja a palesztinai kolonizáció népszerűsítése volt. Legtöbb vezetője ex-maszkilim (felvilágosodott zsidó értelmiségi) volt, akik modernizálni kívánták a zsidóságot, hogy az beilleszkedhessen a birodalomba. Sok, a századfordulóra liberálissá vagy szocialistává vált zsidó is a maszkilim soraiból került ki. A Cionista Világszervezetet Herzl alapította 1897-ben, az első Cionista Kongresszus alatt Bazalban.

Az itt tárgyalt orosz cionizmust mint „szintetizáló cionizmust” kell tekintenünk, amely erőfeszítést tett mind a palesztinai kolonizáció, mind a diaszpóra zsidóságának érdekében. Az 1905-ös forradalom következtében megalakult az állami Duma, melyben liberális zsidó politikusok is helyet szereztek maguknak. Tizenkettejük közül öt volt cionista. 1906-ban megtartották az első orosz cionista konferenciát, melynek során fő célul tűzték ki Oroszország demokratizálását, a nemzetiségi jogok elismertetését és az autonómia intézményének megvalósítását, a zsidóság nemzeti jellegének elismerését.

Annak ellenére, hogy a legtöbb orosz cionista a hébert tartotta a zsidóság nemzeti nyelvének, mégis inkább oroszul publikáltak, mivel így a cionista üggy üzenete több emberhez juthatott el. A *Razsvet* és más zsidó hetilapok is orosz nyelven íródtak.

Ha közelebbről megvizsgáljuk a sajtótermékeket, akkor azt találjuk, hogy kivétel nélkül mind tartózkodott a zsidóság lényegének esszencialista megfogalmazásától. A *Razsvet* például leginkább politikai és szociális kontextusban foglalkozott a zsidósággal. Kulturális és vallási témák rit-

kán bukkantak fel a lapjain. Az 1907-ben megjelent számok 308 cikkéből csak 6 volt ilyen. Ám még ez a 6 cikk is leginkább a szombati pihenőnap jogának megszerzése kapcsán íródott. Ez a tény annál is inkább meglepő, mivel az orosz zsidóság beolvasztására, asszimilációjára komoly törekvések voltak már abban az időben is. Az ok talán stratégiai lehetett. A lapot vezető Paszmanyik véleménye az volt, hogy a cionizmus ügyének minél szélesebb rétegekhez kell eljutnia. A másik ok az lehetett, hogy a zsidóság definíciója egyértelmű volt a cionisták számára, és nem igényelt különösebb kifejtést.

Antiesszencializmus és a zsidóság szociális területen való meghatározása

Ha közelebbről vizsgáljuk a *Razsvet* tartalmát, akkor azt láthatjuk, hogy az esszencialista diskurzus mellőzése mindenképpen szándékos kellett, hogy legyen. Az újság 1914-es számában Paszmanyik egyértelműen leszögezi, hogy „a cionista teória sohasem definiálta önmagát kulturális problémaként. A cionizmus mindig is kifejezte ellenérzését az Ahad Ha'amizmussal szemben, a testetlen vagy „spirituális” cionizmussal szemben”.

Ha ez így van, jogosan merül fel a kérdés, hogy vajon mit jelenthetett a zsidóság fogalma azok számára, akik Ahad Ha'am-nak ellentmondtak. Idel'son válasza *A zsidó egy nemzet?* című esszéjében az volt, hogy „a zsidó nemzet léte számunkra szociológiai tény”. Paszmanyik a nemzetet mint „környezetet” határozta meg, és nem redukálta a faj, nyelv, terület és kultúra fogalmaira. Nézete szerint az élet sokkal komplexebb annál, mintsem, hogy néhány fogalom elégséges legyen lényegének megragadásához. Elképzelése szerint a cionizmus nem azért született, hogy a múlt hagyományit életben tartsa, hanem azért, hogy a zsidóság társadalmi jövőjét biztosítsa.

I. momentum – a tömegek szocioökonómiájának alapjai vagy a nemzet szociológiai felfogása

A „tömegek” vagy a „nép” gyakran előforduló fogalmak az orosz cionista érvelésben. Ez részben azért van így, mivel a cionistáknak szükségük volt a tömegek támogatására, részben pedig a pozitívizmus, materializmus és populizmus befolyása okán. Paszmanyik önéletrajzi regényéből kiderül, hogy mielőtt cionistává vált, kedvenc filozófusa Comte volt.

A középkorban az európai zsidóság sokszor közvetítő szerepet töltött be a társadalomban. Közvetítettek a nemesek és parasztok között, a városok

és a vidék között stb. Sokan közülük pedig művészek voltak. Ám a társadalmi viszonyok megváltozásával, az iparosodással egy időben sokan elszegényedtek, miután e speciális szerepüket elveszítették. Az, hogy a zsidó lét gazdasági hátrányokkal kezdett együtt járni, az asszimilációs kedv megnövekedésének veszélyét hordozta magában. Amiként azt Idel'son is megjegyezte a *Razsvet* hasábjain, „...a tömegek rövidlátók; képtelenek távoli célokat kitűzni maguk elé, mivel híján vannak a történelmi perspektívának. Így mindennapi életük természete, és „szüklátókörűségük” okán kizárólag rövid távú célok megvalósításáért küzdenek.” Ő is attól félt, hogy ez a szüklátókörűség végül a zsidóság tömegeinek asszimilációjához vezet. Az orosz cionisták nem hitték, hogy a cionizmus mint eszme képes lesz megállítani ezt a folyamatot. Felismerték, hogy a tömegek szocioökonómiájának alapjain kell változtatni, ha az asszimiláció ellen fel akarnak lépni. Paszmanyik jelmondata is az lett, hogy „az élet erősebb, mint az ideológia”. Az orosz cionisták hittek benne, hogy a zsidóságot általános szociológiai elvek inkább képesek befolyásolni, mint a zsidó nemzeti tudat új meghatározásának gondolata. Véleményük szerint, ha a cionizmus spirituális mozgalomként fogalmazódik meg, az a tömegekre hatástalan marad. Ugyanakkor fontos megemlítenünk, hogy bár elképzeléseiket nem esszencialista fogalmakban határozták meg, ők továbbra is zsidó nacionalisták maradtak.

II. momentum – a szociális terület fontosságának hangsúlyozása és a zsidóság apologetikus meghatározása elleni fellépés

Sok orosz cionista számára nem kizárólag a szociológiai kitekintés szült ellenérzéseket a zsidóság esszencialista meghatározásával szemben, de a zsidók és nem zsidók viszonyának tanulmányozása is. Az orosz nacionalizmus elsősorban imperialisztikus volt, és a zsidóságot nem kezelte önálló nemzetként. Így a birodalomban élő zsidóságnak elsősorban nem a genocídiumtól, de az etnocídiumtól kellett tartania. Az orosz cionisták célja tehát az volt, hogy az orosz lakossággal felismertessék és elfogadtassák a zsidóság önálló létezését. Ehhez az egyik stratégia szerint a többségi társadalomnak meg kellett értenie, hogy az adott kisebbség értékes és hasznos, és mint ilyen, joga van az önmeghatározáshoz. A *Razsvet*ben és más cionista lapokban publikáló értelmiség kiállt amellett, hogy az orosz zsidóságnak jogot kell biztosítani ahhoz, hogy egy meghatározott közösséghez tartozhasson, ami azonban nem a többségi nemzettel szemben, hanem annak részeként határozza meg magát. Ahogyan, az a *Razsvet* egyik számában megjelent „...mi nem vagyunk sem angyalok, sem démonok, egyszerűen csak emberek vagyunk”.

Konklúzió

Az orosz cionizmus legjellemzőbb ideológiai vonása annak antiesszencializmusa volt. A nemzetet nem faji, vallási vagy kulturális, hanem szociológiai terminusokban határozta meg. Az orosz cionisták számára a nemzet létezése szociológiai tényként mutatkozott meg. Másképpen fogalmazva, nézetük szerint bármely közösséget megilleti a tisztelet, függetlenül annak érdemeitől vagy hasznosságától.

Juhász Gergely Ákos

SZEMLE***Közép- és kelet-európai népek és országok kapcsolatai*****„Nemzeti licit” a magyar–szlovák kapcsolatokban**

Gyárfášová, Olga: Signal der Mäßigung. Die Parlamentswahlen in der Slowakei 2010. = Osteuropa, 60. Jg. 2010. 8. No. 61–69 p.; Kaps, Carola: Entfremdete Nachbarn. Ungarn und die Slowakei sechs Jahre nach dem Beitritt zur Europäischen Union. = Südosteuropa Mitteilungen, 50. Jg. 2010. 3. No. 81–90 p.; Walther, Rudolf: Ungarn und Slowaken in der Nationalismusspirale = Blätter für deutsche und internationale Politik. 2010. 8. No. 31–34. p.

A 2010 júniusában tartott szlovákiai választások meglepetésnek számító eredményeként Fico nemzeti-populista erőkre támaszkodó baloldali kormányát – a koalíciós társak leszereplésével – újra jobbközép formációk szövetsége válthatta fel. (Kereszténydemokrata Unió, Kereszténydemokrata Mozgalom, Szabadság és Szolidaritás, valamint magyar kisebbségi szerveződésként a Most-Híd; Gyárfášová részéről az arányokat, jellemzőket illető tételes helyzetképpel.) Pozsonyban körülbelül hasonló módon billent át a mérleg, mint a két héttel korábbi prágai választásokon, s nem utolsósorban a cseh minta kölcsönzött erőt a szlovák ellenzéki kampány utolsó erőfeszítései számára. A baloldali koalíció bukása annál váratlanabb volt, mint hogy a magyarországi szomszédságban az április végi választások nyomán szintén újonnan felállt jobbközép kormány első lépéseinek egyike: a kettős állampolgársági törvény elfogadása, amely a győztes pártszövetség régi ígéretéhez híven a határon túli magyarok egyoldalú állampolgári befogadására irányul, a szlovákiai kampány csúcspontjához közeledve külön munícióval szolgált Fico és társai számára. A politikai túlélésében bízó pozsonyi kabinet, hiányolva Brüsszel egyértelmű állásfoglalását, huszonnégy órán belül radikális ellentörvényt szavazott meg, amely vonatkozó esetekben a szlovák állampolgárság megvonását helyezte kilátásba. A választások kimenetele azonban megmutatta: Szlovákiában a többség (még ha csak enyhe többségről volt is szó, egymagában a Smer ma is erős párt) e téren immár nem híve az eskalációnak, a radikalizálódó MKP helyett a mérsékelt Híd-at választó magyar kisebbség sorait is beleértve. A negatív kampány kontraproduktívnak bizonyult. A magyarországi törvény, sok egyéb dolga között, természetesen az új szlovák kormány számára is kihívás volt és maradt, de hitet tett a kérdés tárgyyszerű kezelése,